

Rusya Federasyonu'nun Kırım'ı ilhakı ve jeopolitik yansımaları

Mehmet Erkan Killioğlu 

² Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye.

ÖZET

Rusya'nın 2014 yılında Kırım'ı bir oldubitti ile işgali ve ilhakı günümüz uluslararası sisteminde, konu tırmandırılmak istenmediği için geçirilmiş olsa da, önemsiz ve sıradan bir olay değildir. Zira İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden bu yana Avrupa'da bir devlet diğer bir devletin bir parçasını bu şekilde ilhak etmiş değildir. Her ne kadar Rusya Federasyonu bu işgali zorlama tedbirlerle uluslararası hukuka uydurma çalışmış olsa da öne sürdüğü sebepler uluslararası toplumda kabul görmemiştir. Ancak hiçbir devlet yeni bir savaş başlatmak istemediği için kriz tırmandırılmamıştır. Bunun yerine ekonomik tedbirler ve yaptırımlarla Rusya Federasyonu çevrelenmeye ve caydırılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada Rusya ile Ukrayna arasında Euromaidan olaylarından sonra hızla tırmanmaya başlayan ve 2022 yılı Şubat ayında savaşa dönüşen gerginlik ve çatışmanın gelişimi ve bu gelişim içerisinde Kırım'ın işgali süreci incelenecektir. Yine çalışma kapsamında Rusya Federasyonu'nu kışkırtan ve karşı önlem almasına yol açan sebeplere değinilecektir. Bunu yapmak için bir literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Bu literatür taraması kapsamında öncelikle Kremlin kaynaklı dokümanlar incelenmiştir. Bu dokümanlar konu ile ilgili çalışmalarla sentezlenerek çalışmanın kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Kavramsal çerçeve oluşturulduktan sonra Rusya Federasyonu'nun Kırım'ın işgali için uygulamaya koyduğu politikalar ve taktikler tespit edilmiş ve tartışılmıştır.

ANAHTAR KELİMELELER

Ukrayna, Kırım Yarımadası, Karadeniz Bölgesi, Rus Dışpolitikası, Eleştirel Jeopolitik

Russian Federation's annexation of Crimea and it's geopolitical reflections

ABSTRACT

Russia's occupation and annexation of Crimea in 2014 as a fait accompli is not an insignificant and ordinary event in today's international system, although the issue has been glossed over especially by the Western powers, because they did not want to provoke a war. Since the end of the Second World War, no European state has annexed a part of another state in this way. Although the Russian Federation tried to adapt this occupation to international law with coercive measures, the reasons that Russia put forward were not accepted by the international community. However, the crisis did not escalate as no state wanted to start a new war. Instead, the Russian Federation was tried to be contained and deterred by economic measures and sanctions. In this study, the development of tension and conflict between Russia and Ukraine, which started to escalate after the Euromaidan events and turned into war in February 2022, and the occupation of Crimea within this historical course will be examined. In this study, the reasons that provoked the Russian Federation and caused it to take countermeasures will be mentioned. To do this, a literature review was conducted. Within the scope of this literature review, documents originating from the Kremlin were examined first. These documents were synthesized with studies related to the subject and the conceptual framework of the study was formed. After the conceptual framework was created, the policies and tactics implemented by the Russian Federation for the invasion of Crimea were determined and discussed.

KEYWORDS

Atf: Killioğlu, M., E. (2024). Rusya Federasyonu'nun Kırım'ı ilhakı ve jeopolitik yansımaları. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 14(4), 1663-1680. <https://doi.org/10.48146/odusobiad.1286946>

Giriş

Rusya Federasyonu'nun Kırım'ı ilhakı ve Donbas bölgesindeki ayrılıkçı hareketleri tanınması ile sonuçlanan olaylar 21 Kasım 2013'te başlamıştır (Ercan, 2015, s. 97; Konak, 2019, s. 85). Bu tarihte Ukrayna'da iktidarda olan Rus yanlısı hükümet, ülkenin Batı ile yakınlaşma sürecini askıya almıştır. Hükümetin bu kararı ülkede Rusya ve hükümet karşıtı gösterilerin başlamasına sebep olmuştur. Bu gösteriler daha sonra Euromaidan olayları halini alacaktır. İlk başlarda nispeten ılımlı olan gösteriler, güvenlik güçlerinin sert tutumu ve bastırma çabası yüzünden çığırından çıkmış, sivil itaatsizlikten isyan haline dönüşmüştür. Bunun sonucunda ülkedeki Rus yanlısı hükümet görevi bırakmak zorunda kalmıştır. Bu duruma Rusya'nın tepkisi sert olmuş, Donbas bölgesindeki milis güçlerini örgütleme ve 2008 Gürcistan Savaşı ve sonrasında yaptığı gibi, bölgeyi kademeli olarak koparmak için çalışmaya başlamıştır. Rusya bu noktada Batı'nın tepkisinden çekindiği için bu ilhakı zamana yayarak yapmaya ve Batı Dünyasının kabullenmesi sağlamaya çalışmıştır. Ancak Donbas'ta süreci zamana yaymayı tercih eden Rusya Karadeniz'e erişimini kısıtlayan Kırım konusunda hızlı davranmayı tercih etmiş ve bir oldu bitti ile yarımada'yı işgal ve daha sonra da ilhak etmiştir (Tsygankov, 2015, s. 279-303). Rusya'nın bu hamlesini beklemeyen uluslararası toplum ve özellikle Batı Dünyası bu saldırganlığa tepki olarak ekonomik yaptırımlar uygulama ve Soğuk Savaş söylemini yeniden canlandırmayı o dönemde uygun bir karşılık olarak görmüştür ve kriz uluslararası bir nitelik kazanmıştır (Ercan, 2015, s. 97).

Ukrayna, hem Rusya hem de Batı dünyası için kilit önemde bir ülke ve bölge olmuştur. Jeopolitik açıdan Ukrayna dünya üzerindeki önemli kesişim noktalarından biridir. Avrupa-Asya ve Kuzey Avrupa-Akdeniz ulaşım koridorları ve yolları bu bölgede kesişmektedir (Kushnir ve Domaradzki, 2013, s. 274-298; Delanoë, 2014, s. 367-382; Götz, 2015, s. 3-10). Ukrayna'nın Karadeniz'e olan kıyısı da kendisine stratejik derinlik sağlamakta, bölgesel ticaret ve güvenlik açısından da önemini arttırmaktadır. Ukrayna'nın bu sayılan özellikleri, başta Rusya Federasyonu olmak üzere yabancı ülkelerin dikkatini üzerine çekmesine sebep olmuştur. Ancak her ülkenin Ukrayna ile yakınlaşma çabasının ardında yatan saik ve bu ilişkiden beklediği fayda birbirinden farklıdır. Batı dünyası Ukrayna'yı, Rusya'yı çevrelemek ve kontrol altına alabilmek için kilit önemde ve konumda bir ülke olarak değerlendirmekte ve bu sebepten dolayı istemektedir. Bunun gerçekleşmesi için ise ülkeyi Rus etkisinden uzaklaştırmayı amaçlamaktadır. Bunun da en uygun yolu Ukrayna'yı kendi kendine yetebilen, serbest piyasa ekonomisine dayalı bir demokrasi haline getirmektir. Bu modus operandi Ukrayna halkının ve devlet yönetiminin bir kısmı için oldukça mantıklı ve cazip bir tekliftir (Wawrzonek, 2014, s. 758-780). Diğer taraftan Sovyetler Birliği'nin dağılması ile etki alanını ve süpergüç konumunu kaybeden Rusya ise sınır komşusu olduğu ve kendisi için oldukça hassas bir stratejik ve askeri konumda bulunan Ukrayna'yı kaybetmeyi göze alamamıştır. Ülkeyi kendine bağlı kukla yönetimle yönetilen bir uydu devlet (Belarusya gibi) olarak tutmayı bunu başaramazsa en kötü ihtimal olarak Batı Dünyası ile arasında bir tampon bölge, tarafsız devlet olmasından yanadır (Götz, 2015, s. 3-10). Bu yüzden Batı Dünyasının Ukrayna'yı etkileme ve ikna çabaları Rusya Devlet yönetiminde rahatsızlığa sebep olmuştur (Baharçipek ve Ağır, 2015, s. 36; Mankoff, 2022). Fakat o dönemin şartlarında pek çok araştırmacı ve uzman ilhak seçeneğini aklına dahi getirmemiştir ancak 2022 Şubat ayında yaşananlar ve ardında başlayan Ukrayna işgali, Rusya'nın son çare olarak işgal ve ilhakı da değerlendirmiş olduğunu göstermektedir. Bu fiilinin de gösterdiği üzere Rusya bölgede ne yapacağı kestirilemeyecek devletlerden biridir. Davranışları her zaman rasyonel olmasa da çoğunlukla oldukça planlı ve hesaplıdır. Yaptığı hamleler de çoğunlukla jeopolitik şartların gerektirdiği hamlelerdir. En azından Rusya'nın açıklamaları bu yöndedir.

Karadeniz, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra büyük oranda Sovyet kontrolündeki bir iç deniz haline gelmiştir. Ancak bu durum Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra büyük oranda değişmiştir. Bulgaristan ve Romanya gibi eski Sovyet uydusu ülkeler AB ve NATO'ya katılma yönünde tercih

belirtmiş ve gerekli girişimlerde bulunmuştur. Bunun sonucunda bu ülkeler Rus nüfuz ve etki alanından çıkmışlardır. Ukrayna yönetimi da benzer bir tercih yapma kararı almıştır. Ukrayna'nın bu kararı Rusya açısından kabul edilebilecek bir durum değildir zira böyle bir durumda Karadeniz'in kuzey kıyısı da Batı kontrolüne geçmiş olacak ve Rusya'nın Karadeniz'e olan erişimi kısıtlanacaktır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Rusya'nın Karadeniz'de elinde 450 km kıyı şeridi kalması da ülkenin bu durumu güvenlikleştirmesine sebep olmuştur (Delanoe, 2014, s. 367-382). Rusya bu durumu önlemek adına önce Transdinyester, daha sonra Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığının tanınması daha sonra da Kırım'ın ilhaki yoluna gitmiştir. Bu amacına ulaşmak için Rusya Federasyonu yönetimi eski Sovyet nüfuz bölgesinde kalan ülkelere kendi yönetim modelini ihraç edip, İkinci Dünya Savaşı ve sonrasında Doğu Avrupa'da yaptığı gibi kendisine tabi veya yakın yönetimleri iktidara getirmeyi planlamıştır (Jackson 2006). Euromeydan olaylarına giden süreçte Rusya'nın Ukrayna'da yapmaya çalıştığı da budur. Ancak şartlar değiştiği için İkinci Dünya Savaşı'nda uygulanan bu politikanın modern zamanlara uyarlanan versiyonun başarılı olabilmesi için başa getirilecek otoriter yönetimlerin organize suç örgütleri vb. ile de iyi ilişkilerinin olması gerekmektedir. Bürokrasi ve devlet yönetimindeki kilit önemdeki noktaları ele geçirirken bu otoriter grup sofistike bir bürokrasi ve karaborsa oluşturacak, ülkedeki büyük ve önemli işletmeleri de dolaylı yoldan kendi idaresine bağlı çalışır hale getirecektir. Bu türden bir idarenin başa geçirilmesi için sadece bu sayılanlar yeterli değildir. Bu sayılanlara ek olarak güçlü bir medya desteği de lazımdır. Taraf medya sayesinde muhalifler susturulacak veya itibarsızlaştırılacaktır. İşte Kırım'ın işgali süreci bu planın sahaya birebir uygulanmasının en güzel örneği olmuştur. Rusya bu noktada Ukrayna yönetiminin ve Avrupa'nın korkusu sayesinde başarılı olmuştur. Özellikle Batılı ülkeler Rusya'nın açık bir şekilde izlediği saldırgan tutumu kendi konfor alanlarının dışına çıkmamak için görmezden gelmeye çalışmıştır. Zira hiçbir ülke Ukrayna için Rusya ile savaşacak değildir, Rusya'nın da öngördüğü bu tutum olmuştur. Keza enerji kaynakları açısından bağımlı oldukları Rusya ile ilişkilerinin bozulmasını AB ülkeleri istemeyecektir.

Bu çalışmada Kırım'ın Rusya tarafından ilhaki konusuna farklı bir perspektiften yaklaşılabilecektir. Öncelikli olarak incelenecek konu Rusya Federasyonu'nun 1990-2014 yılları arasında Kırım'daki Rus ayrılıkçılara verdiği destektir. İkinci olarak ele alınacak olan konu ise Rusya'nın bölgede izlediği revizyonist ve yayılmacı politikaları ve bu politikaların arkasında yatan saiklerin ne olduğudur. Rusya neden kendisi tehdit edilmiş veya köşe sıkıştırılmış olarak görmekte ve saldırganlaşmaktadır, bu saldırganlığın sınırları nelerdir? Çalışma kapsamında irdelenecek olan üçüncü konu ise Rusya Federasyonu'nun amaçlarına ve hedeflerine ulaşmak için geliştirdiği politikalar ve uyguladığı taktikler nelerdir? Kırım, Rusya açısından neden bu derecede önemlidir? Kırım'ın ilhakinin sonuçları neler olacaktır? Çalışmada bu sorulara cevap aranmıştır.

Çalışmada kritik jeopolitik ve klasik jeopolitik teorileri açısından konu ele alınmış, bu ikisinin sentezi yapılarak sonuca ulaşmaya çalışılmıştır. Bununla Rusya Federasyonu'nun agresif tutumunun ardında yatan sebepler aydınlatılmaya çalışılmıştır. Bu yaklaşım ilk bakışta uygun ve uygulanabilir görünmektedir zira bu türden bir tutum iç politikada Kremlin'in elini güçlendirmektedir. Ayrıca ülkenin güç projeksiyonu yapma yeteneğini de güçlendirecek ve ulusal çıkarlarını korumaya yardım edecektir. Bu durumun açıklanmasında Klasik Jeopolitiğin faydalı olabileceği düşünülmüştür zira bu yaklaşım sayesinde Rus Devleti'nin tercih ve seçeneklerini fayda-maliyet analizi temelinde açıklamak mümkün olabilecektir. Bu durumu analiz etmede kullanılabilecek bir diğer yaklaşım ise Colin Flint'in metacoğrafik yaklaşımıdır (Flint, 2006).

Rus saldırganlığının sebepleri

2007 yılı Rus jeopolitik genişlemesinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Zira bu dönemde Rusya Federasyonu'nun faydasına olan bir dizi özel faktör ortaya çıkmıştır. Bunlar sırasıyla:

1. Rusya Federasyonu içinde bulunduğu ekonomik krizden çıkmıştır. Bunun sonucunda ekonomik durumu düzelmeye başlamıştır.

2. ABD, Terörle Mücadele Kampanyası, Irak ve Afganistan işgalleri ve bu işgallerde sergilediği tavır ve tutumlar sebebiyle dünya genelinde itibar kaybetmiştir.
3. Avrupa Birliği ekonomik krize girmiştir.
4. Avrupa ve Rusya Federasyonu'nu çevreleyen ülkelerde bir dizi devrim yaşanmıştır. Bu sayılan sebepler yüzünden Rusya Federasyonu dış politikası bu şartlara uyacak şekilde revize etmiştir. Bu kapsamda bir dizi yeni amaç belirlenmiştir.

12 Şubat 2007'de Münih'te düzenlenen 43. Güvenlik Politikası Konferansı'nda Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin bir konuşma yapmıştır. Putin'in bu konuşması hem Rusya hem de dünyanın geri kalanı açısından o dönemdeki en önemli konuşma ve açıklamalardan biridir. Konuşmasında Putin, Rusya Federasyonu'nun jeopolitik önceliklerinde olan değişiklikler hakkında bilgi vermiştir (Putin, 2007). Rus dış politikası konusunda çalışan uzmanların bir kısmı bu konuşmayı yeni bir Soğuk Savaş ilanı olarak dahi değerlendirmiştir (Kushnir, 2017, s. 114; Al ve Aypek Ayyacı, 2017, s. 232).

Putin konuşmasında yeni modus operandi konusunda oldukça açık davranmıştır. Diplomaside nadiren tercih edilen bu üslupla kullanmış ve Rusya Devlet yönetiminin durumla ilgili düşüncelerini açıkça ifade etmiştir. Putin ayrıca 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra ortaya çıkan tek kutuplu uluslararası sistemde hakim güç olarak kalan ABD'nin tek taraflı hareketlerine ve bu olayların dramatik sonuçlarını da hatırlatmıştır. Putin'e göre karşısında kendisini dengeleyecek bir güç kalmayan ABD'nin aşırı güçlenmesi diğer devletlerin doğal gelişimini sekteye uğratmıştır. Bu yüzden de pek çok devlet ABD'nin gölgesinde kalmıştır. Bu durumun uluslararası siyasi sistem açısından en olumsuz yanı ise ABD'nin tek taraflı faaliyetlerinin bir kısmının uluslararası hukuk normlarını ihlal etmiş olmasıdır (Forsberg ve Herd, 2015, s. 41-57).

Putin bu konuşmasında uluslararası örgütlerin durumu ve rollerine de değinmiştir. Zira çoğu olaylara peşin hükümlü ve tarafgir olarak yaklaşmaktadır. Örnekle açıklamak gerekirse: Rusya Federasyonuna göre OSCE, ABD ve AB'nin bir kurumu gibi davranmaktadır. Tarafsızlığını ve objektifliğini kaybetmiştir (Putin, 2007). NATO konusunda ise Putin örgütün çift taraflı oynama huyu olduğunu suçlamasını yöneltmiştir. Bu duruma örnek olarak ise NATO'nun Rusya'ya verilen garantilere rağmen Doğu ve Orta Avrupa'ya doğru genişlemesini göstermiştir. Rusya'ya göre NATO'nun bu hareketi 12 Mayıs 1990'da NATO Genel Sekreteri Manfred Wörner'in Sovyetler Birliği yönetimine ve onun mirasçısı olan Rusya Federasyonu'na verdiği taahhüdün bozulmasından başka bir şey değildir. Bu yüzden OSCE ve NATO'yu Batı sistemi içerisindeki uluslararası örgütler olarak tanımlamıştır (Kushnir, 2017, s. 115).

Putin bu konuşması ile tüm dünyaya Rusya Federasyonu'nun kendi çıkarlarını korumak için gereken tedbirleri almaktan çekinmeyeceği mesajını vermeye çalışmıştır. Rusya açısından bu konuşma bir ikaz ve diğer devletlerin provakatif hareketlerine karşı net bir tepkidir. Putin'e göre Rusya, Batılı dostları ve ortaklarının tek taraflı hareketleri ve yerine getirmediği sözleri yüzünden sürekli suistimal edilmiştir (Putin, 2007). Rusya bu duruma Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin çökmesinden sonra düşmüştür. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra süper güç statüsünü kaybeden, ekonomisi çöken ve yine Sovyet dönemindeki geleneksel müttefiklerinden çoğunu kaybeden Rusya Federasyonu uluslararası siyasi ortamda güç projeksiyonu yapma imkânının önemli bir kısmını kaybetmiştir (Kjellen ve Lund, 2022, s. 69). İçine düştüğü bu olumsuz durumdan bir an önce kurtulmak ve ülkenin dağılmasını önlemek isteyen Rus devlet adamları yeni dünya düzenine adapte olabilmek için Batı dünyası ile yakınlaşmaya çalışmıştır. Ancak bu girişiminden beklediği faydayı sağlayamamıştır. Batılı ülkeler de Rusya'nın içine düştüğü bu durumdan ellerinden geldiğince yararlanmaya çalışmışlardır. Ancak bu durum artık sona ermiştir (Putin, 2007).

Putin'in Münih konuşması, Rusya Federasyonu'nun uluslararası sistemdeki mevcut durumdan hiç de memnun olmadığını açık göstergesi olmuştur. Yeni küresel yapı ve düzen adaletsizdir. ABD, uluslararası sistemin kurallarını hiçe saymıştır. Rusya Federasyonu bu tutumun sonucunda kendisi jeopolitik bir mahrumiyet halinde bulmuştur (Tsygankov, 2015). Putin bu istenmeyen

durumu düzeltmek için Sovyet tarzı tavizsiz politikalara geri dönüleceğini ilan etmiştir (Hughes ve Sasse, 2016, s. 314-334).

Rusya Federasyonu'nun yeniden büyük devlet olma isteğinin formüle edilmiş hali Derzhavnost Politikası'dır. Rusya, Çarlık ve Sovyetler Birliği döneminde de büyük bir güç, önemli bir devlet olmuştur. Bu yüzden Rus devlet yönetimine göre ülkelerinin uluslararası politikadaki olaylara müdahil olma ve kendi çıkarlarına göre olayları yönlendirme hakkı bulunmaktadır (Lo, 2002, s. 53). Bu yönlendirmeler Rus Devletine uluslararası siyasette nüfuz alanı yaratma veya mevcut olanı genişletme imkânı sağlayacaktır. Bunun sonucunda ise devletin itibarı ve caydırıcılığı da artacaktır (Urnov, 2014, s. 305-322; Feklyunina, 2019, s. 165-179). Derzhavnost Politikası yukarıda da ifade edildiği üzere Rusya için büyük devlet olduğunun ilanı ve diğer devletler tarafından da kabulü anlamına gelmektedir. Ancak Rusya'nın bu konudaki hassasiyeti Batı tarafından yeterince anlaşılmamış ve dikkate alınmamıştır. Bu da Rus devlet idaresinde rahatsızlığa sebep olmaktadır. Bu rahatsızlığı da Putin yaptığı konuşması ile en açık ve yalın hali ile ifade etmiştir. Bu konuşmadan 7 yıl sonra, 18 Mart 2014'te Putin başka bir önemli konuşma daha yapmıştır (Putin, 2014). Rusya Federasyonu Meclisi'nde yaptığı bu konuşma "Kırım Konuşması" olarak adlandırılmaktadır. Konuşmanın zamanlaması önemlidir zira konuşma Doğu Ukrayna, Donbas bölgesindeki çatışmalar başlamadan hemen önce yapılmıştır. Putin, bu konuşmasında 2007 yılında yapmış olduğu ilk konuşmasında temas etmiş ettiği konulara tekrar değinmiştir. Bu kapsamda Putin öncelikli olarak Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra ortaya çıkan tek kutuplu uluslararası sistemde ABD'yi dengeleyecek bir güç olmadığı için istikrar olmadığı konusuna tekrar değinmiştir. ABD müttefikleri ile birlikte uluslararası sistemi yıpratmaya çalışmaktadır. Genel olarak istenen kanun gücü yerine silahlı gücün hakim olduğu bir uluslararası sistemdir. Bu ortamda Rusya Federasyonu kendisini mağrur ama mağdur olarak görmektedir (Forsberg ve Herd, 2015, s. 41-57). Salisen dikkat çektiği bir diğer nokta ise uluslararası kurum ve organizasyonların kendilerini küresel uluslararası sistem ve güvenlik ağının garantisi olarak sunmaya çalışsalar da kendilerine olan güvenin azaldığı olmuştur. Sonra da bu örgütlerin Batılı ülkelerin kontrolü altına girmiş, bu şekilde faaliyet gösteren önyargılı kuruluşlar halini aldıkları suçlamasını yöneltmiştir (Kushnir, 2017, s. 116). Üçüncü olarak da Rus milli çıkarlarının ve güvenlik kaygılarının Batı tarafından düzenli ve sistematik bir şekilde ihmal edildiğini ifade etmiştir. Putin, Batılı ülkelerin Rusya Federasyonunu sürekli olarak aldattığı ve oyalamaya çalıştığı iddiasını da bu kapsamda yinelemiştir (Forsberg ve Herd, 2015, s. 41-57; Tsygankov, 2015). Ayrıca Batı dünyası hala istikrarlı bir şekilde Rusya'yı çevrelemeye de çalışmaktadır. Bu konulara dikkate çeken Putin son olarak, özellikle Batı dünyasını Rusya Federasyonu'nun çıkarlarını korumak için haklı ve caydırıcı faaliyetlerde bulunma hakkının olduğunu ve bunun hafife alınmaması gerektiğini de vurgulamıştır (Putin, 2014).

Bununla birlikte Putin, Parlamento'ya yaptığı konuşmasında bazı yeni noktalara da temas etmiştir. Örneğin; özellikle eski Sovyet bölgesindeki ülkelerde yaşanan Renkli Devrimler'in Batı destekli ve bu ülkeler tarafından organize edilen hareketler olduğunu iddia etmiştir (Darczewska, 2014). Bu devrimler ülkelere ve halklarına zarardan başka bir şey getirmemiştir. Bu ülkelerde ortaya çıkan yeni düzen ülkenin insanların yaşam tarzı, gelenekleri ve kültürleri ile tamamen uyumsuzdur (Tsygankov, 2015, s. 279-303). Böylece Putin, renkli devrimlerin yabancı destekli, suni girişimler olduğunu ve marjinal elitleri iktidara taşımak için organize edildiğini ifade etmiştir. Ukrayna'da yaşanan 2014 Euromaidan olayları konusunda ise bu olayların arkasındaki güçlerin terör, cinayet ve isyana başvuran milliyetçiler, Neonaziler, Rus ve Yahudi karşıtları olduğunu iddia etmiştir (Putin, 2014).

Kırım'ın ilhaki konusunda ise Putin, Kırım'ın Rusya'nın eskiden beri bir parçası olduğunu, bölgedeki istikrarın korunması için stratejik önemde olduğunu ifade etmiştir. Yine Putin'e göre bu stratejik bölge istikrarın korunması için güçlü ve egemen bir devletin kontrolü altında olmalıdır. Bu güç de Rusya'dır (Putin, 2014). Kırım'ın Rusya açısından sembolik ve stratejik önemine ek olarak, Putin yarımada'nın ilhakını doğru ve adil bir hareket olarak tanımlamıştır. Zira Kırım 1991 yılında Rusya güçsüzken Ukrayna'ya verilmiştir. Ancak bu devrin tarihi arka planı

vardır ve bağımsızlık sonrasında, büyük ihtimalle Rusya ile Ukrayna'nın kısa sürede birleşeceği düşünüldüğü için bu durum krize dönüştürülmemiştir.

Rusya ile Ukrayna arasında sorun olan Kırım yarımadası 1954 yılında kendisi de aslen Ukraynalı olan Nikita Kruşçev'in Komünist Parti Genel Sekreterliği döneminde yapılan sınır düzenlemesi ile Ukrayna'ya devredilmiştir. Bu devir Sovyetler Birliği döneminde, 1952-1962 yılları arasında 10 yıl yayınlanan *Istoricheskii Arkhiv*'deki beyanatlara göre Rusya'nın Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ne Rus-Ukrayna ilişkilerinin 300.yılı anısına bir hediye olarak takdim edilmiştir ve her iki devlet de Sovyetler Birliği çatısı altında oldukları için sorun teşkil etmemiştir (Goldberg, 1992; Buba, 2010; Filiz, 2013, s. 31, Moshkin, 2022). Temelde bu sebepten dolayı olmakla birlikte, 1990-2014 yılları arasındaki dönemde Rusya, Ukrayna'nın egemenliğine olan saygısından dolayı Kırım üzerinde hak iddiasında bulunmamıştır, Putin'in ifadesine göre. Ancak 2014 yılında yaşananlar ve ülkede Rus yanlısı grubun iktidardan uzaklaştırılması üzerine Rusya Kırım üzerinde hak talebinde bulunma kararı almıştır (Putin, 2014). Kısaca özetlemek gerekirse Rusya 2014 yılından sonra siyasi ve diplomatik yollarla Ukrayna'yı ilhak edemeyeceğine kani olmuş ve ülkenin egemenliğine olan saygısı kaybetmiştir. 2022 yılı Şubat ayında olanlar da bu tutumun geldiği son noktayı göstermektedir.

Rusya Devletbaşkanı Vladimir Putin'in kısaca özetlenen bu konuşmaları, Rusya'nın tutum ve davranışlarını Klaus Dodds'un önerdiği davranıl kalıpları kapsamında incelemeye imkan vermektedir (Dodds, 2007). Bu kalıplar George W. Bush'un Terörle Mücadele Kampanyası'ndaki aşırı saldırgan tutumundan türetilmiştir. Bu yüzden de küresel jeopolitik yapıyı görmezden gelmeyi ve dikkate almamayı etmiştir. Temelde Rusya'nın 2008 yılında Gürcistan saldırısı ve 2014 yılında Ukrayna'daki olaylara başta dolaylı olarak müdahil olmaya başlaması, kendisini tehdit altında hisseden ülkenin savunmaya yönelik aşırı refleksleridir. Bu girişimlerdeki öncelikli amaç ABD'nin hamlelerine karşılık verme çabasıdır. Ancak şu bir gerçektir ki Rusya sadece tek bir harekete karşılık vermemiştir. Bu hareketleri Rusya'nın amaçları ile uyumlu hale gelmesi için değiştirmeye de çalışmıştır. Bu saldırgan politikaları desteklemek ve hayata geçirmek için Rusya, uluslararası sistemi yeniden iki kutuplu ve daha dengeli bir hale getirmek için çalışacağı ve milli çıkarlarını tavizsiz bir şekilde korumaya çalışacağı mesajını vermeye çalışmıştır (Forsberg ve Herd, 2015, s. 41-57). Zira Rusya'ya göre ABD, güçlü ama diğer ulusları ve uluslararası sistemi sürekli suistimal etmeye çalışan bir devlettir. Dünya'yı kontrol etmeye ve uluslararası sisteme hükmetmeye çalışmaktadır. Bu amacına ulaşmak için kendisine engel olarak gördüğü ülkeleri devreden çıkarmak için bu ülkelerde istikrarsızlık, kaos ve en son adım olarak da renkli devrimler çıkarma yoluna gitmektedir. Bu sayılnaları yapabilmek içinse bu ülkelerin meşru yönetimlerine karşı muhalif olan grupları mali ve siyasi yönden desteklemekte, bu gruplar başarılı olamazsa demokrasi ve insan hakları adı altında faaliyet gösteren çekirdek örgütleri kullanarak ülke içindeki huzursuzluğu arttırmaya çalışmaktadır. Gerek kaynakları gerekse de alternatif kültürü ve kurumları ile dünya üzerinde bu gidişata dur diyebilecek tek ülke Rusya'dır (Gerber ve Zavisca, 2016, s. 79-98).

Özellikle eski Sovyet coğrafyasında yaşanan renkli devrimlerle ilgili olarak Putin, daha önce de ifade edilmiş olduğu üzere, bu devrimlerin Batılı devletler tarafından organize edilen, desteklenen ve legal hale getirilmeye çalışılan müdahaleler olduğuna kanidir. Amaç Rusya'nınki ile aynıdır; bölgedeki önemli ülkelerde iktidara kendi müttefiklerini getirmek. Bu stratejiyi İkinci Dünya Savaşı sonrası ve sonrasında Sovyetler Birliği de özellikle Doğu Avrupa'da uygulamış ve Batı ile arasında bir tampon bölge ortaya çıkmasını sağlamıştır. Batılı ülkelerin stratejisi 2002 tarihli ABD'nin Terörle Mücadele Stratejisi'nde zikredilen amaçlardan dolayı yoldan da olsa etkilenmiş gözükmektedir. Bu stratejide ABD'nin amacının terörist ve diktatörlerle mücadele ederek barışı korumak olarak ifade edilmiştir (The National Security Strategy of United States of America, 2002). Bu ifade istihbarat örgütlerinin üçüncü dünya ülkelerindeki meşru idareleri devirmek için harekete geçmesi için gereken fırsatı vermiştir. Bu durum tespitini yapan Rusya Federasyonu yönetimi ülkelerinin de ulusal çıkarları olduğunu ve ABD gibi kendisinin de bu çıkarlarını korumak ve gerçekleştirmek için gereken girişimlerde bulunacağını ilan etmiştir. Bu irade ilk kez 2000

yılında hazırlanan Rusya Federasyonu Askeri Doktrini'nde ortaya konmuştur (Sokov, 1999; Main 2000; Melville, 2005, s. 105-128; Pietkiewicz, 2018, s. 509-510). Daha sonra 2010 yılında uygulamaya konulan yeni askeri doktrinde de yinelenmiştir (Pietkiewicz, 2018, s. 510-511). Her iki doktrinde ilan edildiği zaman Rusya'da iktidarda Vladimir Putin vardır. Her iki strateji belgesinde de Rusya'nın müsamaha göstermeyeceği tehditler açıkça ifade edilmiş ve bunlara karşı askeri bir karşılık verileceği tüm açıklığı ile 2010 tarihli askeri strateji belgesinin 8b, 8d, 8u ve 20. Maddelerinde beyan edilmiştir (Kushnir, 2017, s. 118).

2010 yılı tarihli Rusya Federasyonu Askeri Doktrini'nin 8. Maddesinin (b) fıkrasında belli başlı ülkelerdeki siyasi ve askeri durumu istikrarsızlaştırmaya çalışan ve bunun sonucunda uluslararası ilişkilerdeki stratejik denge ve istikrarı bozan ülkelerin Rusya'ya karşı tehdit oluşturduğu ifade edilmiştir. Aynı maddenin (d) fıkrasında ise Rusya ve müttefiklerine yönelik toprak talepleri ile iç işlerine müdahale girişimlerinin de tehlikeli olduğu; (u) fıkrasında ise Rusya ve müttefiklerine yakın bölgelerde silahlı çatışmaların çıkması halinde Rusya'nın müdahil olacağı ifade edilmektedir. 20. Maddede ise askeri karşılık konusu ve şartları açıklanmaktadır (Laruelle, 2015, s. 88-97). Doktrini'nde açıkça ifade edildiği şekli ile eğer silahlı kuvvetler göreve çağrılacak olursa, Rusya uluslararası hukuk çerçevesi içerisinde kalmaya devam edecektir. 2010 yılı tarihli Rusya Federasyonu Askeri Doktrini ile ilgili daha fazla bilgi ve açıklama 2014 yılında yayınlanan "Russia's National Identity Transformation and New Foreign Policy Doctrine" adlı belgede mevcuttur (Zevelev, 2014). Zbigniew Brzezinski'ye göre bu rapor Rusya'nın ilerleyen dönemlerde dış politikasında izlemeyi planladığı saldırgan tutuma zemin hazırlamak ve meşruiyet kazandırmak için hazırlanmıştır (Brzezinski, 2014). Raporda dört ana başlığa değinilmektedir. Bunlar sırasıyla:

1. Bölünmüş halklar,
2. Ülke dışında yaşayan Rus nüfus ve bu nüfusun korunması,
3. Ruski Mir-Rus Dünyası,
4. Büyük Rus medeniyetinin geliştirilmesi, kabul edilmesinin önemi (Brzezinski, 2014).

Brzezinski bu sayılanlara dikkat çekme ihtiyacı duymuştur zira ona göre Kırım ve Ukrayna'da ortaya çıkan durum bir anlık öfke ve fiili hareketten ziyade, yukarıda sayılan maddeler kapsamında hazırlanmış detaylı ve uzun vadeli planın bir parçasıdır (Brzezinski, 2014). Bu plan kapsamında Kırım ve Donbas bölgesi Rusya Federasyonu tarafından bu bölgelerde yaşayan Rus azınlıklar ve güvenlik konuları bilniçli olarak krize dönüştürülerek askeri ve siyasi açıdan gerginlik kaynağı haline getirilmiştir. Kırım açısından olaya yaklaşıldığında, yarımadanın coğrafi konumu önemli bir etkidir. Kırım, mevcut konumu gereği Sovyetler Birliği'nden kalan ve Rusya ve Ukrayna arasında pay edilen Karadeniz Filosu'nun merkezidir ve Rusya'nın Akdeniz'deki operasyonlarını destekleyecek önemli üslerden birisidir ve ülkenin özellikle güneyden gelecek tehditlere karşı savunulmasında hayati bir öneme sahiptir (Bingöl, 2014, s. 23-24; Konak, 2019, s. 84). Keza Orta Asya ve Hazar enerji kaynaklarının Avrupa ve dünya pazarına ulaştırılmasında kullanılacak alternatif yollardan bir kısmının da üzerinden geçtiği bir coğrafi bölgedir. Bu yüzden de Rusya açısından kontrol edilmesi gereken bir bölgedir (Konak, 2019, s. 84).

Tüm bu sayılanlar göz önüne alındığı zaman Brzezinski'ye göre ortaya çıkan sonuç, Rus Devleti'nin Büyük Rus Medeniyeti adını verdikleri nosyonu yeniden canlandırmaya çalıştığı olmuştur (Brzezinski, 2014; Szostek, 2014, s. 463-486). Ayrıca Rusya, sınırları içerisinde Rus azınlık bulunan ülkelerde bu azınlık vasıtasıyla etkisini arttırmak ve istikrarsızlık çıkarmak için de çalışmaktadır. Ülke bu girişimleri haklı ve doğru, tarihi açıdan belirleyici, hatta ulvi ve kutsal bir görev ve girişim olarak görmektedir (Kushnir, 2017, s. 119). Bu girişimlerin başarıya ulaşması ve kendi lehine sonuçlar elde edilmesi Rus Devleti açısından oldukça önemlidir. Öyle ki Putin, bu amaçların gerçekleşmesi ve Rusya'nın küresel güç dengesinin kendi lehine değişmesi için elinden geleni yapacağını açıkça ifade etmekten ve Batı dünyası ile ABD'yi hedef almaktan çekinmemiştir. Bu politika kapsamında Batı tarafından tehdit edilen üçüncü ülkelere, Rus halkının barış ve refahı tehlikeye girecek olsa dahi, askeri yardım sağlanacağını ifade etmiştir (Kushnir, 2016, s. 163-179).

Sonuç olarak, Rusya 2007 yılından sonra dış politika vizyonunda değişikliğe gitmiştir ve yeni bir vizyon geliştirmeye çalışmıştır. Bu kapsamda uluslararası siyasi ortamı tek taraflı olarak düzenlemeye çalışan tüm girişimlere karşı çıkacağını ilan etmiştir. Burada kastedilenin ABD'nin tek taraflı hareketleri olduğu açıktır. Ancak daha sonra AB'nin politikaları da bu eleştirinin kapsamına dahil edilmiştir. Rus askeri liderliği ve dahi Putin, Batı'nın Rusya'nın yakın çevresindeki faaliyetlerini özel bir çeşit askeri veya soft power operasyonu olarak nitelendirmektedir. Bu sayılanlara karşılık olarak önce 2008 yılında Gürcistan'dan Abhazya ve Güney Osetya, 2014 yılında da Ukrayna'dan Kırım koparılmıştır (Kushnir, 2017, s. 120).

Rusya'nın Kırım'ı ilhaki

Dönemin ABD Dışişleri Bakanı John Kerry Kırım'ın Rusya tarafından işgali ve ilhaki üzerine Rusya Federasyonu'nun 21. Yüzyılda 19. Yüzyılın taktikleri ile hareket etmeye çalıştığını ifade etmiştir (Dunham, 2014). Bu açıklama ABD'nin durumdan rahatsızlığının açık ifadesi olarak yorumlanmıştır. Ancak bu ifade tartışmaya açıktır, zira Kırım'a teoride doğrudan müdahil olmamıştır. Bu işgal sırasında izlediği strateji daha ziyade kelime oyunlarına dayalı olmuştur. Ancak kompleks olarak niteleyenler de bulunmaktadır. Durumu bizzat Kırım'ın işgal süreci üzerinden açıklayacak olursak, eleştirel jeopolitik kapsamında Colin Flint'in metacoğrafi yaklaşımı kullanılabilir. Flint'in yaklaşımını ile ilgili kısaca şunları söyleyebiliriz:

"Jeopolitik, topraklarını genişletmek, korumak veya siyasi bir etki alanı oluşturmak isteyen devletlerin yaptığı hesaplamalardan ibaret bir konu değildir. Ülkeler, ticaret ve dünya genelinde birbirleri ile irtibat halinde olan siyasi grupları da içerir...Siyasi güç sadece coğrafi alanın kontrolü meselesi değildir. Ayrıca hareketi kontrol etmeyi ve kendi yerine dünya genelindeki siyasi sınırların ötesinde ilişkiler ve irtibatlar kurmayı içerir" (Flint, 2006).

Eski moda olarak nitelendirilen devlet merkezli jeopolitik anlayış, liberal demokratik çevrede eskisi kadar revaçta değildir. Günümüzde sınır aşan ilişkiler ve iş birliği imkanları önemlidir. Bu ilişkileri iyi kuran aktörler, özellikle STÖ'ler, kendiaralarında işbirliği ve irtibat ağları kurup, geliştirmeye çalışmaktadırlar. Bu sayede küresel karar alma süreçlerinde söz sahibi olmak ve lobi faaliyetleri ile kararları ve süreçleri yönlendirmeye çalışmaktadırlar. Bu gerçeği Kremlin'deki stratejistler de görmüş ve planlamalarını bu durumu dikkate alarak yapmaya başlamışlardır. Bu duruma örnek olarak 2013 tarihli ve Rusya Federasyonu Savunma Bakanı V. Gerasimov'un kendi adı ile anılan Gerasimov Doktrini örnek verilebilir (Gerasimov, 2013; Kushnir, 2017, s. 121).

Kırım'ın Rusya tarafından işgali konusuna geri dönecek olursak; Kırım'daki Rus yanlısı gruplar 1990 yılından beri mevcuttur. Ancak Rusya'nın güçsüz olması sebebiyle o dönemde yer altına çekilen bu gruplar 2000'li yıllarda Putin'in iktidara gelmesi ve Rusya'yı yeniden büyük güç yapma planı kapsamında tekrar açığa çıkmışlardır. Bu gruplar Putin'in planları kapsamında Rus istihbaratı, Rus askeri üsleri ve altyapısı, Rus Ortodoks Kilisesi, Rus medyası ve Rus STÖ'leri tarafından desteklenmiştir. 2006 yılında Ukrayna İstihbarat Teşkilatı-SSU tarafından hazırlanan bir raporda bu yapılanma ve yol açabileceği tehditler konusunda ülke yönetimi bilgilendirilmiştir (Kuzio, 2006).

Rus yanlısı yapılanmanın etkinliğini daha iyi analiz edebilmek için 2011 yılında Lada L. Roslycky tarafından yapılan araştırmaya bakmak yerinde olacaktır. Rusya'nın Kırım'daki faaliyetlerini soft power politikası olarak yorumlayan Roslycky, bu durumun Ukrayna açısından ise güvenlik tehdidi olduğunu kabul etmiştir. Rus yanlısı gruplar sayesinde Kırım'daki varlığını güçlendiren Rusya, yerli halkın dikkatini bağlı oldukları ülkenin çıkarlarından müdahil olan ülkeninkine çevirmeyi başarmıştır (Roslycky, 2011, s. 299-316). Rus tarafı ulusal çıkarını sadece kaba kuvvet kullanarak değil, askeri gücün yanında onu tamamlayacak yerli destekçiler bularak korumaya çalışmıştır. Bu destekçilerin irtibat ağları da sürece dahil edilmiştir. Bu taktik daha önce 2008 yılında Abhazya Gürcistan'dan koparılırken kullanılmış ve işe yaradığını görülmüştür. Daha sonra Kırım'da da başarı ile uygulanmıştır (Kushnir, 2017, s. 121).

Kırım'da Rus istihbarat örgütlerinin varlığı tartışılmazdır. Bu örgütlerin öncelikli amacı Sovyetler Birliği Karadeniz Filosu'nun Ukrayna'ya bırakılan kısmını güvenceye almak olmuştur. Taras Kuzio'ya göre Rus istihbaratı toplum psikolojisi ve siyasi hayatı da kendine göre şekillendirmeye çalışmıştır. Bunu da bölgede istihbarat toplayıp, Rus propagandası yaparak ve ayrılıkçı güçlere dolaylı destek sağlayarak yapmaya çalışmıştır (Kuzio, 2006). Rus istihbarat ajanları ve sempatizanları Ukrayna yönetimi (merkezi, yerel, güvenlik ve sosyal hizmetler) içerisinde de yer almaya çalışmıştır (Roslycky, 2011, s. 299-316). Rus istihbarat örgütlerine ek olarak Karadeniz Filosu da ilhak da oldukça etkili olmuştur. 2014 yılı başlarında Filo'da görev yapan personel sayısı 3.000'i deniz piyadesi olmak üzere toplam 12.000 kişidir. Bunların büyük kısmı da Kırım yarımadasındaki tesislerde bulunmaktadır (Delanoe, 2014, s. 367-382). Bu askerlerin mevcudiyeti, bakım ve ikmali için gerekli altyapı kurulmuştur. Kışla ve tersane ile başlayan askeri tesislere zaman içerisinde okullar ve akademi gibi eğitim kurumları da eklenmiştir. İzlenen sosyal-askeri politika Kırım'da yaşayan Slav nüfusu etkilemiş ve Rusya'ya olan bakışlarını yumuşatmıştır. Rus askerleri de yerel halka kötü muamelede bulunmamıştır. Bir kısmı ailelerini de beraberlerinde görev yerlerine getirmiş ve yerel halkla ilişki kurmuştur. Tüm bunların sonucunda Kırım'ın ilhaki sırasında Rusya yerel halktan fazla bir direniş ve tepki ile karşılaşmamıştır (Kushnir, 2017, s. 122).

STÖ'ler konusuna gelince; Kırım'daki STÖ'lerin büyük kısmı ikili oynamayı seçmiştir. Resmîyetteki amaçları iki kültürlerarası diyalogu ve işbirliklerini arttırmaktır. Gayrı resmi olarak ise büyük çoğunluğu Rus azınlığın bulunduğu Kırım'da Ukrayna Devleti'ne aleyhine propaganda kampanyası yürütmüştür. Ayrıca benzer diğer STÖ'ler de kara para aklama ve ayrılıkçı hareketlere kaynak aktarıldığı bilgisi de mevcuttur (Kuzio, 2006). Ukrayna istihbaratının (SSU) bu durumdan haberi olmuştur. Bu noktada Kırım'daki Rus nüfus ve Rus yanlısı gençlik örgütleri Proryiv-2011 yılından beri Avrasya Gençlik Birliği ve Nashi'nin faaliyetlerine de değinmek yerinde olacaktır. Bu örgütler Karadeniz havzasında yaşana diğer çatışma alanlarında, Transdinyester, Abhazya ve Güney Osetya'da görev almıştır. Bu örgütlere ek olarak Rus istihbaratı daha etkili olabilmek için ordu, yerel organize suç örgütleri ile yakın işbirliğine gitmiştir (Roslycky, 2011, s. 299-316).

Networkteki bir diğer nokta ise Rus basınıdır. Ancak bu noktada Rus mülkiyetinde olan medya ile Kırım'daki Rus yanlısı medya arasındaki nüans farkını gözden kaçırmamak gerekmektedir. Kırım'daki Rus yanlısı-sempatizanı olan medya yerel kaynaklar tarafından oldukça iyi bir şekilde desteklenmiştir. Bu da onlara yüksek kalitede materyal üretme veya Rus yapımı olanları alabilme imkanını sağlamıştır. Bu sayede Ukrayna ve Kırım bağımsız medyasına göre seslerini daha fazla duyurma imkanı bulmuşlardır. Rus medyasına Kırım'ın genelinde haber yapma ve hiçbir sınırlamaya tabi tutulmadan basılı materyal dağıtma hakkı da verilmiştir (Szostek, 2014, s. 463-486). Yapılan tüm yayınların hedefinde Ukrayna Devleti olmuştur. Ukrayna Devleti'nin meşruiyetini hedef alan bu yayınlarla ülkenin Avrupa, NATO ve Transatlantik yönelimleri, tehdit ve gözdağı ile engellenmeye çalışılmıştır. Yayınlar yoluyla Rusya sempati oluşturulmaya çalışılmış, Sovyet dönemi hatırlatılarak nostalji yapılmaya çalışılmıştır (Gerber ve Zavisca, 2016, s. 79-98). Aynı şey sanal dünyada sosyal medya uygulamaları ile yapılmaya çalışılmıştır. Sadece hedef kitle olarak gençleri alması ile yazılı basından farklılık göstermiştir (Kushnir, 2017, s. 123). Kırım'daki Rus ve Rus yanlısı medya organları faaliyetlerinde siyasi propaganda prensipleri uygulamışlardır. Bu kapsamda;

1. Büyük ve Uzun Süreli Etki Prensibi. Bu prensip kapsamında Rus medyası sürekli olarak Ukrayna karşıtı sloganlar ve örnekler oluşturmaya çalışmıştır. Örneğin Ukrain konuşan kişiler faşistlikle itham edilmiştir.
2. İstenen Enformasyon Prensibi. Rus ve Rusça konuşan okuyuculara Ukrayna Devleti'nin kendi dillerini konuşmalarına izin vermeyeceğine propagandası yapılmıştır.
3. Duygusal Ajitasyon Prensibi. Medya mesajları yoluyla okuyucular kışkırtılmaya ve edindikleri bilgileri kritikten geçirmeden kabul etmeye ve duygusal davranmaya yönlendirilmeye çalışılmıştır.

4. Şeffaflık Prensibi. Medya mesajları basitleştirilmiştir. Toplumdaki kutuplaşmayı arttırmak içinse hemen herşey çok kati ve kesin bir şekilde tarif edilmeye, her şeyin ya siyah ya da beyaz olduğu algısı oluşturulmaya da çalışılmıştır.
5. Sözde Alenilik Prensibi. Medya mesajlarını siyasi mitlerle irtibatlandırmıştır. Örneğin; Rus sempatanlığı=Yurtseverlik, Ukraynalı=Faşist, Maidan=Kaos gibi (Darczewska, 2014).

Bu bölgedeki Rus irtibat ağındaki en son ve en önemli aktör ise Rus Ortodoks Kilisesi olmuştur. Rus Ortodoks Kilisesi'nin her zaman Rus Devleti ile yakın bir bağı olmuştur (Roslycky, 2011, s. 299-316; Wawrzonek, 2014, s. 758-780). 1654-1918 yılları arasındaki dönemde Monarşi Kilise'yi yönetmiştir. Sovyet döneminde din adamlarının faaliyetleri Sovyet gizli servislerinin kontrolünde devam etmiştir. Sovyet sonrası dönemde ise Kilise yönetimi, Ortodoks ülkelerde dini yapılanmanın siyasi hayata rehberlik etmesi gerektiğini ifade etmiştir (Wawrzonek, 2014). Böylece devir veya dönem ne olursa olsun Ortodoks Kilisesi'nin dini ve sosyal görevini yerine getirmesi garanti altına alınmış olacaktır. Kırım'ın ilhaki konusunda ise Ortodoks Kilisesi Sivastopol limanını NATO gemilerinin ziyareti veya Ukrayna'nın Batı ile işbirliği girişimlerini protesto eden gösteriler organize etmiştir. Kiliseler sıklıkla Rus yanlısı ve ayrılıkçı yayınları saklamakta kullanılmıştır. Din adamları halka Rusya'nın görüşleri empoze etmek için çalışmıştır. Kendilerine Kilise üst yönetimi tarafından bu görüşleri olası bir tartışma ortamında mutlaka dile getirmeleri emri verilmiştir. Rusya'yı desteklemek dinin bir gereği olarak lanse edilmiştir zira aynı propagandaya göre Rusya dünya üzerindeki iyinin tek temsilcisi ve koruyucusudur (Suslov, 2014; s. 588-609). Kırım yarımadasındaki Rusya'nın diğer destekçileri arasında Moskova Devlet Üniversitesi'nin Kırım Şubesi, Gece Kurtları motorsikletli çetesi, yerel öz savunma güçleri, bölgeyi sık sık ziyaret eden Rus devlet görevlileri vb. de vardır. Ancak yarımada'nın işgaline olan katkıları oldukça sınırlı olmuştur (Kushnir, 2017, s. 124).

Kiev'de patlak veren Euromaidan gösterileri o zamanki Rus yanlısı Ukrayna Devlet Başkanı Viktor Yanukoviç'in 2014 yılı Şubat ayında ülkeden kaçması ile sona ermiştir (Erol, 2014, s. 5; Doğrul, 2022, s. 11; Hughes ve Sasse, 2016, s. 314-334). Olayların bu noktaya gelmesindeki ana sebep Yanukoviç'in muhalafeti kontrol altına alamamasıdır. Yanukoviç, Avrupa Birliği ve NATO ile işbirliği ve yakınlaşma, hatta üye olma sürecini iptal ederek destekçisi Rusya ile yakınlaşmak için girişimlerde bulunmaya başlamıştır. Bu kararı ülkedeki Batı yanlısı muhalafetin tepkisi ile karşılaşmış ve protestolar şeklinde başlayan gösteriler bir süre sonra ayaklanmaya dönüşmüştür. Yanukoviç yönetimi bu ayaklanmayı cebri tedbirlerle bastırmaya çalışsa da başarı olamamış ve ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır (Al ve Aypek Aывacı, 2017, s. 230).

Yanukoviç'in başarısız olması sonucunda Rusya Federasyonu, Batı karşısında önemli bir jeostratejik bölgeyi kaybettiğini ve yenilgi aldığını düşünmüştür. Bu yenilgiyi kabullenmek istemeyen kendisini karşı bir hamle yapma ve Batı'nın ve NATO'nun Rusya sınırına yaklaşma girişiminin önünü alma ihtiyacı hissetmiştir (Erol, 2014, s. 5-6; Saraçlı, 2015, s. 81). Bu noktada Rusya açısından yapılabilecek en makul hamleler Donbas'ın veya Kırım'ın ilhaki olmuştur. Donbas fiilen Rusya'nın kontrolünde olduğu için Kırım'ın Ukrayna'dan koparılması uygun hamle olarak görülmüş ve gereken hazırlıklar yapılmaya başlanmıştır. Bu hazırlıklar kapsamında Euromaidan gösterilerinin sona yaklaştığı sırada kuklası Yanukoviç'in daha fazla dayanamayacağını anlayan Rusya, Kırım'daki tüm gizli yapıyı harekete geçirmiştir. Kırım'ın Ukrayna'dan koparılması için başlayan hareketin başlarında öncelikle Kırım Parlamentosu kuşatılmış daha sonra da işgal edilmiştir (Al ve Aypek Aывacı, 2017, s. 231). Sergei Aksyonov işgal edilen parlamentoda oldukça şaibeli bir şekilde Kırım Başbakanı ilan edilmiştir. Aksyonov ilk iş olarak Kırım'ın bağımsızlığı için referanduma gitmiştir (Hughes ve Sasse, 2016, s. 314-334). Referandum talebi ve sonucunu özellikle Kırım Tatarları tanımamıştır (Kushnir, 2017, s. 124). Keza Birleşmiş Milletler Genel Kurulu da aldığı 68/282 sayılı kararla yapılan referandumun geçersiz olduğunu ilan etmiştir. Bu karara 100'den fazla ülke de katılmıştır ancak kararın bağlayıcılığının olmaması sonucun değişmesini sağlamamıştır (Al ve Aypek Aывacı, 2017, s. 232).

Ukrayna tarafına göre Aksyonov, Rus istihbaratı, Rus ordusu, organize suç örgütleri, STK'lar ve Rus medyası tarafından desteklenen bir tirandır. Aldığı destekle Aksyonov, başa geçirildikten sonra yarımada geleneksel Rus tarzı bir yönetim kurmuştur. Yine bu destekle kısa sürede muhalefeti sindirmiştir. Muhalefeti bastırdıktan sonra bölgeyi 16 Mart 2014'te referanduma götürmüştür.¹ Referandum sonucu bir Sovyet klasiği olmuş ve katılanların %95'i Rusya ile birleşme yönünde oy kullanmıştır. Rusya referandum sonucu hemen tanımış ve Kırım'ı ilhak ettiğini açıklamıştır (Ercan, 2015, s. 97; Hughes ve Sasse, 2016, s. 314-334; Al ve Aypek Ayvaci, 2017, s. 231). Referandumdan sonra Aksyonov yarımada Rus idari sistemini güçlendirmiştir. Kırım'ı Ukrayna'ya bağlayan yollarda sınır geçiş noktaları oluşturulmuştur. Ancak çok az ülke Rusya'nın bu tek taraflı hareketini tanımıştır. Bu durum Rusya için sürpriz olmuştur. Batı'nın uzlaşmaz tutumu ve Rusya'ya yapılan baskı ve uygulanan yaptırımlar Rusya için beklenmedik bir gelişmedir (Corten, 2015, s. 18-19). Ancak yine de sonuç olarak Kırım şu anda de jure Ukrayna'ya bağlı iken de facto olarak Rusyanındır (Kushnir, 2017, s. 124).

Sonuç olarak Kırım'ın ilhakı Rus Devleti ve Rus istihbarat örgütlerinin gözetimi, desteği ve idaresi altında uzunca bir süredir hazırlanarak yapılan gizli operasyonlar dizisidir. Hard ve soft power kullanımları dikkatlice planlanmıştır. Ukrayna'yı caydıracak kadar sert ancak uluslararası toplumunun tepkisini tetiklemeyecek kadar da yumuşak olmasına çalışılmıştır. Kırım'ın ilhakını göz yumulabilir hale getirmek için Rusya kendi askeri doktrini ve BM Tüzüğüne atıfta bulunmuştur. Rus askeri doktrini tüm uluslararası toplumu bağlayan bir belge değildir, BM Tüzüğü gibi uluslararası kabul görmüş bir doküman da değildir. Bu yüzden BM Tüzüğü'ne ağırlık ve öncelik verilmiştir. Rusya, ilhakı haklı göstermek adına ülke sınırları dışında yaşayan ırkdaşlarını korumak ve Kırım'ın istikrar için güçlü bir devletin idaresinde olmasının gerektiği gibi kabul görmeyecek bir argümanı kullanmaya çalışmıştır. Bu mantıkla hareket edilecek olursa tüm önemli stratejik bölgelerin yakındaki en güçlü devletin idaresini verilmesi gereklidir. Aynı durum Suriye için de geçerli olacaktır. İstikrarsız Suriye ve Irak rejimlerinin idare edemediği ve Misak-ı Milli sınırları içerisinde yer alan yerlerin idaresini istemek Türkiye'nin hakkı olacaktır. Ancak aynı Rusya, Suriye'de Türkiye'nin karşısına her fırsatta çıkmaktadır. O yüzden bu noktada Rusya'nın bu türden fiili hareketlerini, haksız olsa dahi uluslararası hukuk normlarına uygun şekilde planladığı ve yürüttüğü iddiası boşa çıkmaktadır.

Kırım'ın ilhakının jeopolitik yansımaları

Batılı siyaset bilimciler, Kırım'ın ilhakını aşağıda sayılan prensipler çerçevesinde incelemeye çalışmaktadır. Bunlar sırasıyla:

1. İlhak, Rus emperyalizmi ve hegemonya arayışlarının bir yansımasıdır.
2. İlhak, Putin'in özellikle iç siyasetteki yerini sağlamlaştırma ve iç politik meseleleri kontrol altına alma hamlesidir.
3. Rus medeniyet bölgesinde yaşanan olaylara gösterilen aşırı bir tepkidir.
4. Putin, Batı'nın Ukrayna'da izlediği politikalarından duyduğu rahatsızlığı dışa vurmuştur (Tsygankov, 2015, s. 279-303).

Bu sayılanlardan hareketle bu bölümde Rusya'nın Kırım'ı ilhakının arkasında yatan sebeplerin jeopolitik gereklerden kaynaklanmış olduğu iddiası ispatlanmaya çalışılacaktır. Bu jeopolitik gerekler; Çarlık dönemi gelenekleri, hatıraları ve korkularından kaynaklanmaktadır. Rusya'nın en önemli korkularından birisi Ruslar tarafından alınan bir yerin geri döndürülemeyecek bir şekilde elden çıkmasıdır. Bu korku Çar I. Nikola'nın şu sözünde de dışa vurmuştur: *"Bir yere Rus bayrağı dikildiği zaman, bir daha indirilemez!"* Nikola bu sözü 1853 yılında Amur bölgesi ve Sakhalin adasının ilhakı sonrasında söylemiştir ve 2014 yılında Kırım'ın ilhakı sırasında sıklıkla hatırlanmış, Rus kamuoyu nezdinde ilhaka destek sağlamak için kullanılmıştır.

¹ "11 Mart'ta Kırım ve Sivastopol Cumhuriyeti ilan edilmiş, Rusya da bu ilanı hemen tanımıştır. 5 gün sonra yapılan referandumla da Kırım Rusya'ya ilhak edilmiştir" (Kılıoğlu, 2022, s. 389).

Rusya, Kırım'ın ilhakında doğru zamanın gelmesi ve uygun şartların oluşması için beklemiştir. 25 yıllık bağımsızlık döneminde Ukrayna, Kırım'daki varlığını güçlendirmeyi ve çıkarlarını geliştirmeyi ihmal etmiştir. Ancak Ukrayna farklı etnik grupların var olduğu yeni bir devlettir ve Sovyet sonrası dönemde ortaya çıkan neredeyse tüm cumhuriyetlerin muzdarip olduğu iç karışıklıklarla karşılaşmamak için azınlıkları kışkırtacak faaliyetlerden uzak durmaya çalışmıştır. Bu yüzden ekonomik sorunlarla da boğuşan ülke özellikle Kırım konusunda gevşek davranmıştır. Ukrayna kamuoyu ve devleti de Kırım'ın ilhaki konusunda, sorunu gereğince uluslararası kamuoyuna taşıyamamış, bu konuda başarısız olmuştur. Bu durumda Rusya'nın Gürcistan'a yaptığı gibi ciddi bir misilleme yapma ihtimali caydırıcı rol oynamıştır.² Keza Rus ve Ukraynalı oligarklar ve organize suç örgütlerinin Kırım'ı bir karapara aklama merkezi olarak kullanmaları da Ukrayna'nın aksiyon almasını engellemiştir. Hepsinden önemli olan ise Ukrayna'daki siyasi ve kültürel elitin bir kısmı kendisini Ruslardan farklı görmemektedir. Bu grup için Rusya bir tehdit değildir. Bu da Ukrayna'yı frenleyen, harekete geçmesini engelleyen sebeplerdendir (Kushnir, 2017, s. 126). Bununla birlikte Kırım'ın jeostratejik ve sembolik önemi nedeniyle kardeş Rusya Kırım'ı ve Donbas bölgesini işgal etmekte beis görmemiş, etnik ve kültürel bağı dikkate almamıştır. Kırım'da Parlamento'yu işgal edenler ve sokaklarda devriye gezenlerin üzerlerinde hiçbir işaret taşımasalar da Rus özel kuvvet askerleri olduğu tüm dünyanın malumudur (Al ve Aypek Ayvaci, 2017, s. 230).

Ukraynalı jeopolitik uzmanı Yuriy Lypa 1940'lı yıllarda Kırım'ı kontrol edecek olan devletin tüm Karadeniz'i kontrol edeceğini iddia etmiştir (Lypa, 1942). Lypa'nın özellikle H. Mackinder'in World Island ve Heartland teorilerinden etkilenmiş gözükken bu önermesinin doğruluğu yaşananlar ve 200 yıldan fazla süren Osmanlı-Rus mücadelesi incelendiğinde teyit edilebilecektir. Sadece Soğuk Savaş sonrasında değil, Soğuk Savaş döneminde de Kırım, Sovyetler Birliği tarafından Karadeniz ve Boğazlar'a oradan da Sovyet 5. Filosu (Pyadyy Eskadra) örneğinde olduğu gibi Akdeniz'e yönelik güç projeksiyonu yapımında kullanılmıştır. Öncelikli amacı Sovyet topraklarına denizden yaklaşım yollarından birisi olan Akdeniz'de kalıcı bayrak göstermek olmuştur (Morris, 1977, s. 77; Allen, 1986, s. 216-227; Kjellen ve Lund, 2022, s. 71-76). Ayrıca Sovyetler Birliği, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu'daki faaliyetleri ile hem ABD etkisini dengelemek hem de bölgeden geçen ulaşım, ticaret rotaları ve enerji nakil hatlarını kontrolü altına almayı amaçlamıştır (Gaddis, 2007). Ek olarak Ortadoğu bölgesi ve Akdeniz havzası Sovyet ticari ve askeri ürünleri için uygun ve verimli bir pazar olarak da görülmüştür. Bu da Akdeniz havzasının Sovyetler Birliği açısından önemini arttırmıştır (Gaddis, 2007). Sovyetler Birliği bu girişimleri sonucunda Karadeniz'e hapsolmaktan kurtulmuş ve Ortadoğu'ya hızlı bir şekilde ulaşabilmişlerdir (Delanoë, 2014, s. 367-382; Götz, 2015, s. 3-10). 1991 yılından sonra Rusya Federasyonu Kırım'ın geri alınması için Kerç Boğazı ve Azak Denizi'ndeki geçiş koridorunun kontrolü için girişimlerde bulunmuştur. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Rusya Federasyonu'na kalan Karadeniz'in doğu kıyısındaki 450 km'lik kıyı şeridi Karadeniz ve Akdeniz'e güç projeksiyonu yapmak ve Akdeniz'e erişimi garanti altına almak adına yeterli olmamıştır (Kushnir, 2017, s. 126).

Bu noktada Rusya Federasyonu'nun jeopolitik tutum ve yaklaşımlarını açıklamak için bazı yeni jeopolitik yaklaşımları analiz etmek gerekmektedir. Öncelikle Kırım'ın yeniden ele geçirilmesi Rusya Federasyonu'na güneyden, Karadeniz'den gelebilecek hava ve deniz kaynaklı saldırı ihtimallerine karşı savunmasını güçlendirmesini teoride sağlamıştır. Vladimir Putin tarafından yapılan bu açıklama Rusya'nın Batı'ya ve NATO'ya karşı duyduğu güvensizliğin boyutunu göstermektedir (Putin, 2007). Zira NATO 1990'lı yıllarda Rusya'ya vermiş olduğu doğuya ve Rusya sınırlarına doğru yayılmama sözünü tutmamıştır. Bu da Rusya'yı yeniden silahlanma yarışına sokmuştur (Putin, 2015). Aksi taraftan bakıldığında Rusya açısından durum oldukça tehditkardır. Karadeniz'in karşı kıyısında yer alan Türkiye NATO'ya üyedir ve bölgesel bir güçtür. Karadeniz'e kıyısı olan diğer ülkelerden Romanya ve Bulgaristan hem AB'ye hem de NATO'ya üye olmuştur. Bu ikiliden Romanya, Avrupa'daki en büyük NATO üssüne ev sahipliği yapmaktadır.

² "Rusya Federasyonu 2008 yılında NATO'ya üye olma niyetini yüksek sesle dillendiren Gürcistan'ı cezalandırması ile başlayan süreç Kırım'ın ilhaki ve Ukrayna'yı işgal girişimi ile devam etmiştir" (Harris ve Kagan, 2018, s. 9).

Bunlara ek olarak Gürcistan ve Ukrayna da NATO üyesi olma taleplerini dile getirmiştir. Bu talep Rusya'nın kendini tehdit altında hissetmesi ve bu iki ülke ile de çatışmaya girmesine sebep olmuştur. Kendisinin kuşatılmaya çalışıldığını gören Rusya acilen önlem alması ve kendisine Doğu Avrupa, Karadeniz ve Akdeniz havzasından yönelen tehditleri bertaraf etmesi gerektiğine kani olmuştur (Götz, 2015). Bu bağlamda Kafkaslar ve Ortadoğu'da yaşanan çatışmaların ve iç savaşların Rusya'nın endişelerini arttırdığı bir gerçektir (Kushnir, 2017, s. 127). Eski ve yeni tehditlerle yüzleşmek adına Rusya, Karadeniz Filosu'nu modernize etmeye ve askeri gücünü arttırmaya çalışmıştır. Zira Kırım'ın işgali ve ilhaki sürecinde Karadeniz Filosu'nun da önemli katkısı olmuştur. Filonun modernizasyonu kapsamında 2011-2020 yıllarını kapsayan bir silahlanma programında filonun ihtiyaçlarına öncelik verilmiş, filonun 15-18 arasında yeni gemiyle takviyesi planlanmıştır (Delanoe, 2014).

Kırım'ın ilhakından sonra Rusya Federasyonu'nun bölgedeki askeri birlikleri modernize etme programında öncelik yukarıda da ifade edildiği üzere donanma ağırlıklı olmuştur. Kara gücü tali önemde kalmıştır zira Ukrayna ile 1997 ve 2010 yılında yapılan antlaşmalarla Rusya'nın Kırım'da bulundurabileceği kara ve hava gücü sınırlandırılmıştır. Kırım'ın ilhakından sonra Rusya Federasyonu haliyle bu antlaşmaları dikkate almamıştır (Kushnir, 2017, s. 127). 2011-2020 dönemi silahlanma programı Karadeniz Filosu'nu Rusya Federasyonu'nun en önemli ve öncelikli konusu haline getirmiştir. 15-18 arası yeni geminin filoya katılmasından hariç, Sivastopol limanı ve liman altyapısı da modernize edilmiştir (Boltenkov, 2011, s. 81-102). Bu kapsamda Gürcistan'dan koparılan Abhazya ve Güney Osetya'da da üsler inşa edilmiştir. Tüm bu yapılanma gözönüne alındığında, Rusya'nın güney sınırını güçlendirmek istediği, Ukrayna ve Gürcistan'ın bağımsız olması sonrasında ortaya çıkan durumu kendisi açısından bir güvenlik sorunu olarak gördüğü anlaşılmaktadır. 2011-2020 askeri silahlanma programına ek olarak 2011 yılında Donanma Doktrini'nde yapılan revizyon ve Rusya Federasyonu devlet görevlilerinin yaptığı açıklamalar bu konuda çok net sinyaller vermektedir (Bodner, 2015). Ayrıca Rusya Federasyonu yönetimi Kırım'a nükleer silah konuşlandırma yönünde planları olduğuna dair istihbarat raporları da vardır (Keck, 2015). Bu yüzden Kırım'ın ilhaki Rusya açısından olmazsa olmaz bir gelişme ve mecburiyet halini almıştır (Kushnir, 2017, s. 128).

Rus işgaline karşı o dönemde Ukrayna'nın tepkisi oldukça zayıf kalmıştır. Dönemin Ukrayna Devlet Başkanı Petro Pereshenko Kırım'daki Ukrayna hakimiyetinin oldukça kompleks bir durum olduğunu ve kısa vadede çözüme ulaştırılabilecek bir konu olmadığını ifade etmiştir. 4 Haziran 2015'te Parlamento'da yaptığı konuşmasında da Kırım konusuna hiç değinmemiştir. Ukrayna en başından itibaren durumu kabullenmiştir. Öyle ki işgalin üzerinden 2 yıl geçtiği sırada dahi Ukrayna'nın Kırım konusunda izleyeceği strateji ile ilgili net bir görüş oluşmamıştır (Kushnir, 2017, s. 128). Ancak kuvvetli bir tepkinin Rusya'yı kıskırtma ihtimali de mevcuttur. Bunu da Ukrayna göze alamamıştır. Bunun yerine Kırım ve Rus işgali hakkında yayın yapma, diplomatik girişimlerde bulunma, Kırım Tatarları başta olmak üzere, Rusya'nın bölgede istemediği gruplara destek sağlanması yoluna gidilmiştir (Bianov, 2014).

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra anayurtları olan Kırım'a dönme imkanı bulabilen Kırım Tatarları, Rus işgali ile yeni sorunlarla yüzleşmek zorunda kalmıştır. Sosyal ve siyasi talepleri sıklıkla Vladimir Jirinovski gibi aşırı unsurlar ve Rus Devleti'nin bizzat kendisi tarafından baskı altına alınmıştır. Kırım Tatarları'nın lideri Mustafa Cemiloğlu'nun ifade ettiğine göre Rus işgalinin ilk günlerinde 18 Tatar kaybolmuştur. Bunlardan bir kısmı geri dönmüş, bazıları ise ölü olarak bulunmuştur. Ayrıca Rus yanlısı devlet görevlileri Kırım Tatar Milli Meclisi'nin gücü ve yetkisini kısıtlamaya çalışmıştır. Bazı sebeplerden dolayı Tatarlar, Rus idaresi ile işbirliği yapmayı kabul etmiştir. Ancak genel olarak Kırım Tatarları Ukrayna'dan yana tercihlerini kullanmıştır (Shandra, 2015).

Sonuç olarak Rusya yarım adayı işgal edip kendisi de facto olarak bağlamıştır. Ancak bu durum Kırım ekonomisinin ciddi derecede zarar görmesine yol açmıştır. Bölgenin Ukrayna dolayısıyla da dünyanın geri kalan kısmı ile olan bağlantısı kesilmiştir. Neredeyse tamamı Kırım Tatarı olan aktivistler düzenli olarak siyasi baskı ve insan hakları ihlallerine maruz kalmıştır. Tüm bu

sayılanların sonunda Kırım'ın orta vadede az gelişmiş bir bölge olarak kalmaya devam edeceğini söyleyebiliriz.

Sonuç

12 Şubat 2007'de yaptığı konuşmasında Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Rusya Federasyonu'nun jeopolitik amaç ve önceliklerinde değişiklikler olduğunu iç ve dış kamuoyuna ilan etmiştir. Münih Güvenlik Konferansında yaptığı bu konuşmasında, Soğuk Savaş sonrasında ortaya çıkan tek kutuplu uluslararası sistemden duymuş olduğu memnuniyetsizliği açıkca ifade etmiş ve Rusya'nın önemli bir güç olduğuna vurgu yapmıştır. Putin, Rusya Federasyonu'nun ABD'nin tek taraflı politikaları sonucunda uluslararası sistemde ortaya çıkan bozulmayı, NATO'nun doğuya doğru yayılmasını ve AB'nin üyelik ve komşuluk politikalarını dengelemekle yükümlü olduğunu vurgulamıştır. Keza Putin bu konuşmasında Batı'yı ikiyüzlülükle de suçlamıştır. Rusya açısından tüm renkli devrimler ve Ortadoğu'da yaşananlar Batılı ülkelerin küresel hegemonyalarını sürdürmek için planlayıp, yönettikleri özel operasyonlardır. Batılı devletlerin demokrasiyi yayma adı altında sergiledikleri bu aldatıcı hareket tarzı Rusya'yı zayıf göstermektedir. Rusya Federasyonu jeopolitik gücünü attırmak için Putin ve Kremlin'in uzmanları Batı'yı dengelemek için kendi özel operasyonlarını düzenleme kararı almıştır. Bunun sonucunda 2008 yılında Rusya'nın Gürcistan'ı işgali ve 2014 yılında Ukrayna'ya müdahil olması ve Kırım'ı işgali gelmiştir.

Kırım işgalinde yapılan Rus operasyonunun hazırlıkları 2007 yılından çok daha önce başlamıştır. Rusya'nın Kırım'daki irtibat ağını kurması ve geliştirmesi için yıllar gerekmiştir. 2009 yılında Rusya Federasyonu Dışpolitika ve Güvenlik Konseyi Başkanı Volodymir Harbulin, 1990'lı yıllardan beri stratejik amacının, en azından Ukrayna'nın güney kısmında kontrolü sağlamak olduğunu ifade etmiştir. 2011 yılından itibaren Rusya Federasyonu Karadeniz Filosu'nu dışpolitika hard power olarak aracı olarak kullanmaya çalışmıştır. Rus istihbarat servislerinin faaliyetleri, Rus yanlısı örgütler ve organizasyonların faaliyetleri ise yumuşak gücü oluşturmuştur. Rus istihbarat örgütlerinin faaliyetleri, Moskova Devlet Üniversitesi'nin Karadeniz şubesi ve STK'lar Ukrayna'nın yumuşak gücünü hedef almıştır. Rus Ortodoks Kilisesi ve Rus Kazakları dini ayrılıkları ve Batı karşıtlığını kışkırtma yoluna gitmiştir. Ukrayna'nın zayıflatılması amacıyla birbirleri ile yakın koordinasyon içerisinde hareket eden Rus istihbarat örgütleri bu faaliyetlerinin sonucunda 2014 yılında, birkaç haftada Kırım'ı Rusya'nın bir parçası haline getirmiştir.

Kırım'ın statüsündeki değişimi meşrulaştırmak için, özellikle de uluslararası hukuk açısından, Kremlin kendi askeri doktrinini ve BM Tüzüğü'nü referans almıştır. Bu konu ile ilgili Rusya Federasyonu sözcülerinin yaptıkları açıklamalar bakıldığında, Ukrayna'ya müdahil olma Moskova açısından, Kiev'de yaşanan darbe ve ülkede yaşayan Rusça konuşan azınlığın yüzleştiği tehdit sonrasında bir zaruret halini almış gözükmektedir. Ancak bu açıklamalar uluslararası toplumu tatmin etmemiştir. Hatta Batılı ülkeler Rusya'ya yaptırım uygulama ve ekonomik argümanlarla tehdit etme yoluna gitmiştir.

Tekrar süper güç olma motivasyondan güç alan Rus yayılmacılığı ve jeopolitik ilerlemeleri Rusya'nın stratejik uzun dönemli planları ile spontane ama zamanlaması iyi yapılmış faaliyetlerini birleştirme yoluna gittiğini göstermektedir. Amaçlarını dikkatli bir şekilde gizlemeye çalışan Kremlin her zaman harekete geçmek için kendince en uygun zamanın gelmesini sabırla beklemiştir. Uygun zaman geldiğinde ise planladığı şeyleri tavizsiz uygulamaya çalışmıştır. Rusya, Kırım'ın ilhakkında da benzer bir yol izlemiştir. Zira Kırım'ın geri alınması, Karadeniz'de hakim güçten bölgesel ve denize çıkışı Ukrayna'nın kontrolüne bırakılmış bir devlet haline geldiğinden beri Rusya'nın stratejik önceliklerinden birisi olmuştur.

Yazar Katkı Oranları

Çalışmaya yazar: %100 oranında katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

“Rusya Federasyonu’nun Kırım’ı İlhakı ve Jeopolitik Yansımaları” başlıklı makalemizin herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur.

Kaynakça

- Al, A. ve Aypek Ayyacı, F. (2017). Uluslararası Politik Ekonomi: Bitmeyen Kırım sorunu. *Güvenlik Stratejileri*, 13(26), 221-251.
- Allen, K. (1986). The Black Sea Fleet and Mediterranean naval operations. In Bruce W. Watson, Susan M. Watson, Calland Carnes ve Brian Larson (Eds.), *The Soviet Navy: Strengths and liabilities* (pp. 216-227). Westview Press.
- Baharççek, A. ve Ağır, O. (2015). Kırım’ın Rusya Federasyonu’na bağlanmasının Rusya’ya komşu ülkelere olası etkileri. *Akademik Bakış Dergisi*, 52, 29-47.
- Bianov, H. (2014, December, 09). *Polityka “Tykhoyi Dyplomatii”: Ukrayina aktyvizuvala zusyllia dlia povernennia Krymu (“Sessiz Diplomasi” politikası: Ukrayna, Kırım’ı geri alma çabalarını etkinleştirdi)*. Khersonci.com. <https://khersonci.com.ua/politics/8599-politika-tikhojdiplomatiiji-ukrajina-aktivizuvala-zusillya-dlya-povernennya-krimu.html>.
- Bingöl, O. (2014). Ukrayna Krizi’nin ulusal, bölgesel-küresel bağlamı ve gelecek öngörülleri. *Karadeniz Araştırmaları*, 41, 15-38.
- Bodner, M. (2015, July, 27). *New Russian Naval Doctrine enshrines confrontation with NATO*. The Moscow Times. <https://www.themoscowtimes.com/2015/07/27/new-russian-naval-doctrine-enshrines-confrontation-with-nato-a48547>.
- Boltenkov, D. (2011). Reform of the Russian Navy. In Dmitry Boltenkov, Aleksey Gayday, Anton Karnaukhov, Anton Lavrov, Vyacheslav Tseluiko and Mikhail Barabanov (Eds.), *Russia’s New Army* (pp. 81-102). Centre for Analysis of Strategies and Technologies.
- Brzezinski, Z. (2014, June, 27). *Confronting Russian Chauvinism*. The American Interest. <https://www.the-american-interest.com/2014/06/27/confronting-russian-chauvinism/>
- Buba, T. (2010). Russo-Ukrainian relations: Sevastopol and the Black Sea Fleet. *International Affairs Review* 19(1), 1-17.
- Corten, O. (2015). The Russian intervention in the Ukrainian Crisis: Was Jus Contra Bellum confirmed rather than weakened? *Journal on the Use of Force and International Law*, 2(1), 17-41.
- Darczewska, J. (2014). *The Anatomy of Russian information warfare: The Crimean Operation, a case study*. Centre for Eastern Studies/Ośrodek Studiów Wschodnich (OSW).
- Delanoë, I. (2014). After the Crimean Crisis: Towards a greater Russian maritime power in the Black Sea. *Southeast European and Black Sea Studies*, 14(3), 367–382.
- Doğrul, M. (2022). Rusya’nın Ukrayna’yı işgali ve Uluslararası İlişkiler Çalıştayı Sonuç Raporu, savaş öncesi yaşanan gelişmeler, savaşın boyutu, savaşın olası etkileri. Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA).
- Dodds, K. (2007). *Geopolitics: A very short introduction*. Oxford University Press.
- Dunham, W. (2014, March,02). *Kerry condemns Russia’s “Incredible Act of Aggression” in Ukraine*. Reuters. <https://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-usa-kerry-idUSBREA210DG20140302>
- Ercan, M. (2015). Uluslararası Hukuk normları bağlamında Kırım Meselesi: Self Determinasyon mu? İlhak mı?. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 36, 95-113.
- Erol, M. S. (2014). ‘Ukrayna-Kırım Krizi’ ya da İkinci Yalta süreci. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 41, 1-14.
- Feklyunina, V. (2019). Russian Foreign Policy. In Stephen White, Richard Sakwa and Henry E. Hale (Eds.), *Developments in Russian Politics* (pp. 162-179). Red Globe Press.
- Filiz, Ö. (2013). Ukrayna Krizi’nde NATO’nun rolü. *Bariş Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 1(2), 30-35.
- Flint, C. (2006). *Introduction to Geopolitics*. Routledge.
- Forsberg, T. and Herd, G. (2015). Russia and NATO: From windows of opportunities to closed doors. *Journal of Contemporary European Studies*, 23(1), 41-57.
- Gaddis, J. L. (2007). *The Cold War*. Penguin Books.

- Gerasimov, V. (2013, February, 27). Tsennost' Nauki v Predvidenii (The Value of Science Is in the Foresight: New Challenges Demand Rethinking the Forms and Methods of Carrying out Combat Operations) çev. Robert Coalson. *Military-Industrial Kurier*, 23-29.
- Gerber, T.P. and Zavisca, J. (2016). Does Russian Propaganda Work? *The Washington Quarterly*. 39(2), 79-98.
- Goldberg, G. (1992). Decree of the Russian Soviet Federative Socialist Republic Council of Ministers, "Concerning the Transfer of the Crimean Oblast' from the RSFSR to the UkSSR". *Istoricheskii Arkhiv*. 5 Şubat 1954.
- Götz, E. (2015). It's Geopolitics, Stupid: Explaining Russia's Ukraine Policy. *Global Affairs*, 1(1), 3-10.
- Harris, C. and Kagan, F. W. (2018). *Russia's Military Posture, Ground Forces Order of Battle*. Institute for the Study of War.
- Hughes, J. and Sasse, G. (2016). Power Ideas and Conflict: Ideology, Linkage and Leverage in Crimea and Chechnya. *East European Politics*, 32(3), 314-334.
- Jackson, B. P. (2006, June, 01). *The "Soft War" for Europe's East, Russia and the West square off*. Hoover Institution. <http://www.hoover.org/research/soft-war-europes-east>
- Keck, Z. (2015, June, 01). *Russia threatens to deploy nuclear weapons in Crimea*. The National Interest. <https://nationalinterest.org/blog/the-buzz/russia-threatens-deploy-nuclear-weapons-crimea-13013>
- Kılıoğlu, M. E. (2022). Rusya-Ukrayna savaşına giden süreçte Rusya'nın bölgedeki askeri hazırlıkları. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 383-418.
- Kjellen, J. and Lund, A. (2022). *From Tartous to Tobruk: The Return of Russian Sea Power in the Eastern Mediterranean*. Swedish Defence Research Agency (FOI).
- Konak, A. (2019). Kırım'ın ilhaki ile sonuçlanan Ukrayna Krizi ve ekonomik etkileri. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 4(8), 80-93.
- Kushnir, O. and Domaradzki, S. (2013). The EU-Ukraine relations through the prism of human rights: Tymoshenko case. *Mysł Ekonomiczna i Polityczna*, 43(4), 274-298.
- Kushnir, O. (2016). Ukrainian policies in the Black Sea littoral: History, current trends and perspectives. *Journal of Contemporary European Studies*, 25(2), 163-179.
- Kushnir, O. (2017). Russian geopolitical advancements in the Black Sea region: The annexation of Crimea. *Athenaeum*, 56, 111-135.
- Kuzio, T. (2006, November, 03). *Russian subversion in the Crimea*. German Marshall Fund of the United States.
- Laruelle, M. (2015). Russia as a "Divided Nation", from compatriots to Crimea: A contribution to the discussion on nationalism and foreign policy. *Problems of Post-Communism*, 62(2), 88-97.
- Lo, B. (2002). *Russian Foreign Policy in the Post-Soviet Era: Reality, Illusion and the Mythmaking*. Palgrave MacMillan.
- Lypa, Y. (1942). *Chornomorska Doktryna*. Ukrainian Black Sea Institute.
- Main, S. J. (2000). *Russia's Military Doctrine*. Occasional Brief 77. Conflict Studies Research Centre.
- Mankoff, J. (2022). Russia's War in Ukraine: Identity, History, and Conflict. Center for Strategic and International Studies (CSIS). <https://www.csis.org/analysis/russias-war-ukraine-identity-history-and-conflict>
- Melville, A. (2005). Military Doctrine of the Russian Federation (2000). In Tatiana Shakleina (Ed.), *Russian Foreign Policy in Transition: Concepts and Realities* (pp. 105-128). Central European University Press.
- Morris, E. (1977). *The Russian Navy: Myth and Reality*. Hamish Hamilton Ltd.
- Moshkin, S. V. (2022). Why Did Khrushchev Transfer Crimea to Ukraine?. BRE Review, University of Turku. <https://sites.utu.fi/bre/why-did-khrushchev-transfer-crimea-to-ukraine/>
- Pietkiewicz, M. (2018). The military doctrine of the Russian Federation. *Polish Political Science Yearbook*, 47(3), 505-520.
- Putin, V. (2007, February, 10). Speech and the following discussion at the Munich Conference on Security Policy. President of Russia. <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/24034>

- Putin, V. (2014, March, 18). Transcript: Putin says Russia will protect the rights of Russians abroad. The Washington Post. https://www.washingtonpost.com/world/transcript-putin-says-russia-will-protect-the-rights-of-russians-abroad/2014/03/18/432a1e60-ae99-11e3-a49e-76adc9210f19_story.html
- Putin, V. (2015, July, 19). Discussions following the speech on the 19th St. Petersburg International Economic Forum. President of Russia. <http://en.kremlin.ru/events/president/news/49733>
- Roslycky, L.L. (2011). Russia's smart power in Crimea: Sowing the seeds of trust. *Southeast European and Black Sea Studies*, 11(3), 299-316.
- Saraçlı, M. (2015). Rusya Federasyonu'nun Yakın Çevre Politikası'nda Dış Rusların yeri ve Kırım meselesi. *Karadeniz Araştırmaları*, 45, 69-88.
- Shandra, A. (2015, March, 31). Crushing dissent. Timeline of repressions against Crimean Tatars in occupied Crimea. Euromaidan Press. <https://euromaidanpress.com/2015/03/31/crushing-dissent-timeline-of-repressions-against-crimean-tatars-in-occupied-crimea/>
- Sokov, N. (1999, September, 30). Russia's 2000 Military Doctrine. NTI. <https://www.nti.org/analysis/articles/russias-2000-military-doctrine/>
- Suslov, M.D. (2014). "Crimea Is Ours!" Russian popular geopolitics in the new media age. *Eurasian Geography and Economics*, 55(6), 588-609.
- Szostek, J. (2014). Russia and the news media in Ukraine: A case of "Soft Power"? *East European Politics and Societies*, 28(3), 463-486.
- The National Security Strategy of the United States of America*. (2002). <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/>
- Tsygankov, A. (2015). Vladimir Putin's last stand: The sources of Russia's Ukraine policy. *Post-Soviet Affairs*, 31(4), 279-303.
- Urnov, M. (2014). Greatpowerness as the key element of Russian self-consciousness under erosion. *Communist and Post-Communist Studies*, 47(3-4), 305-322.
- Wawrzonek, M. (2014). Ukraine in the grey zone: Between "Ruskiy Mir" and Europe. *East European Politics and Societies*, 28(4), 758-780.
- Zevelev, I. (2014, June, 07). *The Russian World Boundaries. Russia's National Identity Transformation and New Foreign Policy Doctrine*. Russia in Global Affairs. <https://eng.globalaffairs.ru/articles/the-russian-world-boundaries/>

Extended Abstract

Ukraine has been a country with a critical importance and region both for Russia and the Western world. From a geopolitical perspective, Ukraine is one of the most important geopolitical intersection points of trade and transportation in the world. Europe-Asia and Northern Europe-Mediterranean transportation corridors and roads intersect in this region. The coast of Ukraine to the Black Sea also provides strategic depth to itself and increases its importance in terms of regional trade and security. These features of Ukraine have attracted the attention of foreign countries, especially the Russian Federation. The Western world considers Ukraine as a country of key importance and position in controlling and containing Russia. In order to achieve this goal, Western World aims to rescue the country from Russian influence. The most appropriate way to achieve this goal, is to transform Ukraine into a self-sufficient democracy based on a free market economy.

Russia, on the other hand, could not afford to lose Ukraine, which it borders and which is in a very vulnerable strategic and military position for itself. If Russia fails to keep the country as a satellite state (like Belorussia) governed by its own puppet administration, it favors a neutral state, as a buffer zone between her and the Western World, as the worst case scenario. Former Soviet satellite countries such as Bulgaria and Romania, which are the former Soviet Bloc countries with a coast on the Black Sea, preferred to join the EU and NATO and took the necessary initiatives. As a result, these countries left the Russian sphere of influence. Ukraine, which did not want to come under Russian rule again, decided to choose the same way. This decision of Ukraine is not acceptable for Russia, because in such a case, the northern coast of the Black Sea will also be under Western control and Russia's access to the Black Sea will be restricted. After the collapse of the Soviet Union, the fact that Russia had 450 km of coastline in the Black Sea, very limited space to make power projection to Black sea and beyond. That disadvantage caused the country to securitize this situation. To overcome the Western containment, Russia sought the recognition of the independence of Transnistria, then Abkhazia and South Ossetia, and then the annexation of Crimea, as a counter move. In order to achieve this goal, the Russian Federation administration planned to export its own administration model to the countries remaining in the former Soviet influence area and to bring the puppet or pro Russian administrations to power, as it did in the Eastern Europe during the Second World War and Cold War era. Because, according to the Russian Federation administration, OSCE acts as an institution of the USA and the EU. So that, it has lost its

impartiality and objectivity. President of the Russian Federation Vladimir Putin expressed his discomfort about this issue in his speech at the security conference held in Munich in 2007. As for NATO, Putin accused the organization act of hypocrisy. An example of this situation is the expansion of NATO towards Eastern and Central Europe despite the guarantees given to Russia.

Putin's Munich speech has been a clear indication that the Russian Federation is not at satisfied with the current situation in the international system. According to the Russian Federation's point of view the new global structure and order is unjust. The USA disregarded the rules of the international system. As a result of this attitude, the Russian Federation found itself in a state of geopolitical deprivation. Putin declared that he would return to Soviet-style uncompromising policies to recover his country from this undesirable situation. As a result of the implementation of these policies, Russia first occupied and then annexed Crimea with a fait accompli in 2014.

Regarding the annexation of Crimea, Putin stated that Crimea has been a part of Russia for a very long time in the past and the Crimean Peninsula is of strategic importance for the preservation of stability in the region. Again, according to Putin, this strategic region must be under the control of a strong and sovereign state in order to maintain stability. This power is Russia. In addition to the symbolic and strategic importance of Crimea for Russia, Putin defined the annexation of the peninsula as a right and just move. Because Crimea was given to Ukraine in 1991 when Russia was weak. However, this period has a historical background and after independence, it was thought that Russia and Ukraine would unite in a short time, so this situation did not turn into a crisis.

As a result, Russia changed its foreign policy vision after 2007 and tried to develop a new vision. In this context, it has declared that it will oppose all attempts to unilaterally regulate the international political realm. It is clear that what is meant here with the unilateral actions, is the unilateral actions of the USA. However, later on, the policies of the EU were also included in the scope of this criticism. The Russian military leadership and even Putin characterize the activities of the West in Russia's inner circle as a special kind of military or soft power operation. In response to these, Abkhazia and South Ossetia were separated from Georgia in 2008, and Crimea from Ukraine in 2014. In this essay Russia's moves for the Crimea will be explained.